

**Ympäristöpalvelut Helmen suunnitelma
eläinlääkäripalveluiden järjestämisestä ja
eläinten terveyden ja hyvinvoinnin
valvonnasta**

2015-2019

Hyväksytty ympäristöterveyslautakunnassa 19.2.2015 § 7

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	4
2 Alueellinen suunnitelma ja voimavarat.....	4
2.1. Alueellinen suunnitelma	
2.2. Painopisteet	
2.3. Henkilöstöressurit, vastualueet ja työnjako	
2.3.1. Työsuojelu ja terveydenhuolto	
2.4. Resurssitarpeen kartoitus	
2.5. Henkilökunnan pätevyyden ja osaamiseen varmistaminen	
2.6. Koulutussuunnitelma	
2.7. Yksityinen palvelutarjonta	
3 Tietojärjestelmät.....	7
4 Yhteistyö ja viestintä.....	9
4.1. Viranomaisten välinen yhteistyö ja viestintä	
4.2. Erityistilanneviestintä	
5 Maksut.....	10
5.1. Pieneläinklinikkamaksut	
5.2. Subventiot	
6 Valvonnan toimeenpano.....	10
7 Eläinten terveyden valvonta.....	11
7.1. Eläintautivalmius	
7.2. Eläintautiepäilyt ja tapaukset	
7.3. Zoonoosien valvonta	
7.4. Eläintauteja tutkivat laboratoriot	
7.5. Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus	
7.6. Vesiviljelylaitosten terveystarkastus	
7.7. Kyyhkyslakat	
7.8. Muu tautiseuranta	
7.9. Eläinten keinollinen lisääntyminen	
8 Eläinten lääkitsemisen valvonta.....	15
9 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti.....	15
9.1. Sisämarkkinakauppa	
9.1.1. Sisämarkkinatuonti	
9.1.2. Sisämarkkinavienti	
9.2. Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin	
9.3. Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus	
10 Eläinten hyvinvoinnin valvonta.....	18
10.1. epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus	
10.2. Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus	
10.3. Eläinsuojeluvalvojat	

10.4. Eläinkuljetukset	
10.5. Teurastamot ja pienteurastamot	
11 Täydentävien ehtojen valvonta.....	22
12 Eläimistä saatavat sivutuotteet.....	22
12.1. Sivutuotealan laitosten hyväksyntä ja valvonta	
12.2. Sivutuotteiden hautaaminen	
12.3. Käsittelemättömiä sivutuotteita käyttävät toimijat	
13 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen.....	23
13.1. Peruseläinlääkäripalvelu	
13.2. Sisältö	
13.2.1. Puhelinneuvonta	
13.2.2. Sairaanhoido	
13.2.3 Terveystenhoito	
13.2.4. Eläinten lopetus	
13.2.5. Todistukset	
13.3. Tuotantoeläinten terveydenhoito	
13.4. Kiireellinen eläinlääkäriapu	
13.4.1. Suureläinpäivystys	
13.4.2. Pieneläinpäivystys	
13.4.3. Keskitetty yhteydenotto palvelu	
13.4.4 Virkatehtävät virka-ajan ulkopuolella	
13.5. Saatavuus- ja laatutavoitteet	
13.5.1. Ajanvaraus	
13.5.2. Saatavuus	
13.5.3. Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely	
13.5.4. Toimitilat	
13.5.5. Välineresurssit	
13.5.6. Ostopalvelut	
13.5.7. Perustason ylittävät palvelut	
14 Seuranta, arviointi ja raportointi.....	29
14.1. Kunnan suunnitelmat	
14.2. Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi	
14.3. Arviointi ja ohjauskäynnit	
14.4. Muu raportointi	
15 Eläinlääkintähuoltoa koskeva lainsäädäntö.....	30

Liite 1 Resurssitarpeen kartoitus

1 Johdanto

Ympäristöpalvelut Helmi tuottaa ympäristöterveydenhuollon palvelut Haapaveden ja Oulaisten kaupunkeihin sekä Siikalatvan ja Pyhännän kuntiin. Ympäristönsuojelun palvelut tuotetaan Oulaisten ja Haapaveden kaupunkeihin sekä Pyhännän kuntaan. Eläinlääkintähuollon osalta praktiikkapalvelut tuotetaan myös Raahen kaupungin Vihannin kylään.

Ympäristöpalvelut Helmen alueen väestöpohja on noin 25 000 asukasta.

Hallintokuntana on Haapaveden kaupunki. Toimivaltaisena viranomaisena on alueellinen ympäristöterveyslautakunta. Ympäristöpalvelut Helmen neuvottelukunta kokoontuu kaksi kertaa vuodessa ja asettaa toiminnalle suuntaviivat.

Ympäristöpalvelut Helmen eläinlääkintähuollossa on kolme toimipistettä, jotka sijaitsevat Haapavedellä, Oulaisissa ja Siikalatvalla Kestilässä. Haapavedellä ja Oulaisissa toimii kaksi eläinlääkäriä kummassakin ja Siikalatvalla kolme. Toisessa Haapaveden eläinlääkärin viroista toimii kaksi osa-aikaista sijaista. Siikalatvalla on ollut yksi kokoaikainen ja kaksi osa-aikaista eläinlääkäriä. Vuonna 2015 toinen Siikalatvan osa-aikaisista viroista on muutettu kokoaikaiseksi, joten Siikalatvalla on kaksi kokoaikaista ja yksi osa-aikainen kunnaneläinlääkäri.

Päivystysalueita on kaksi: Haapavesi-Oulainen ja Siikalatva-Pyhäntä-Vaala-Utajärvi. Haapavesi-Oulainen alueella päivystää viisi eläinlääkäriä, joista kaksi on osa-aikaisia ja Siikalatva-Pyhäntä-Vaala-Utajärvi- alueella neljä eläinlääkäriä.

Vuoden 2012 alusta Ympäristöpalvelut Helmessä on toiminut valvontaeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkärin tehtäviin kuuluu eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtävät sekä muut valtion varoista korvattavat tehtävät, elintarvikelain mukainen alkutuotannon valvonta ja laitosvalvonta. Valvontaeläinlääkärin valvontakohteita ovat mm. maidontuotantotilat, naudanlihan tuotantotilat, lampolat, sikatilat ja elintarviketuotantolaitokset.

2 Alueellinen suunnitelma ja voimavarat

2.1. Alueellinen suunnitelma

Kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitus suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Kunnan on suunnitelmassaan kuvattava miten kunnaneläinlääkärille määrättyjen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtävien hoito on alueella järjestetty. Kunnan on suunnitelmassaan osoitettava, että eläinlääkäripalvelut on järjestetty eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti.

Ympäristöpalvelut Helmessä laaditaan valvontakaudelle 2015-2019 päivitetty valvontasuunnitelma, joka ottaa huomioon uudistuneen valtakunnallisen suunnitelman, uudet painopistealueet sekä tapahtuneet lakimuutokset.

2.2. Painopisteet

Painopisteenä on valtakunnallisen suunnitelman mukaan lainsäädännön muutosten toimeenpano. Kunnan tulee suunnitelmassa todeta, miten painopisteet huomioidaan käytännön työssä esim. kohdennettuina tarkastuksina tai työnohjauksessa.

Vuoden 2015 painopisteiden toimenpiteitä ovat:

- eläinlääkäripäivystyksen toteuttamisen varmistaminen eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti
- Elvi- sovelluksen käyttöönotto
- uudistetun eläintautilain toimeenpano
- eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin valvonnan tehostaminen
- EU lemmikkieläinasetuksen toimeenpano sisämarkkinakaupassa
- uudistetun eläinten lääkitsemistä ja lääkkeiden luovutusta koskevan lainsäädännön toimeenpano
- eläinten suojelua lopetuksen ja teurastuksen aikana koskevan neuvoston asetuksen toimeenpano
- uudistetun sivutuotelain toimeenpano
- kattavan ja riskiperusteisen sivutuotevalvontasuunnitelman toimeenpano

2.3. Henkilöstöresurssit, vastualueet ja työnjako

Eläinlääkintähuoltolain mukaisesti kunnan pitää varata riittävästi henkilöresursseja sekä eläinlääkäripalvelujen että valvontatehtävien hoitamiseen. Ensisijainen tapa hoitaa valvontatehtävät on perustaa kuntiin valvontaeläinlääkärin virkoja. Erityistä huomiota on kiinnitettävä valvontatehtävien jäävittömään hoitamiseen eli valvontatehtäviä ei suorita henkilö, joka on kyseiseen valvontakohteeseen kiinteässä asiakassuhteessa.

Kunnaneläinlääkäri on kunnassa virkasuhteessa toimiva eläinlääkäri, joka hoitaa eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvia tehtäviä. Kunnaneläinlääkärin tehtävänimike voi olla muu kuin kunnaneläinlääkäri, esim. valvontaeläinlääkäri tai hygieenikko. Tiettyjen lakien, kuten eläinsuojelu- ja eläintautilain nojalla kunnaneläinlääkäri on viranomainen.

Kunnan on huomioitava eläinlääkintähuollon henkilöstön työturvallisuus ja jaksaminen.

Ympäristöpalvelut Helmen praktikkoeläinlääkäreiden kahdeksasta virasta on seitsemän täytettynä vuoden 2015 alussa. Oulaisten yksi eläinlääkärin virka jätetään täyttämättä viranhaltijan jäädessä eläkkeelle. Kolme eläinlääkäreistä toimii osa-aikaisina 60 %:ssa

virkasuhteessa. Lisäksi Ympäristöpalvelut Helmessä on erillinen valvontaeläinlääkäriin virka, joka on täytettyä kokoaikaisesti.

Eläinlääkäripalveluiden tavoitteena on turvata riittävät eläinlääkäripalvelut kaikkina vuorokauden aikoina. Päivystys on toistaiseksi toiminut kummassakin päivystyspiirissä hyvin. Päivystyksessä ja virka-aikana tapahtuvassa työssä on käytetty lisäksi vuosiloman sijaisia ja tilapäisiä sijaisia.

Tehtävien järjestämistä edesauttaa myös valvontaeläinlääkäri, joka hoitaa pääosan valvonnasta ja koordinoi valvontatehtävien hoitoa.

Eläinlääkäriin vastaanottojen pieneläinpraktiikka on toiminut uusituissa ja nykyaikaistetuissa vastaanottotiloissa hyvin.

Eläinlääkintähuollosta vastaa ympäristöpalvelupäällikkö. Oulaisten toimipiste järjestää Oulaisten kaupungin ja Raahen kaupungin Vihannin kylän eläinlääkäripalvelut. Siikalatvan toimipiste Kestilässä vastaa Siikalatvan ja Pyhännän eläinlääkäripalveluista. Haapaveden toimipiste vastaa Haapaveden alueen eläinlääkäripalveluista. Kiireellinen eläinlääkäriapu järjestetään päivystysalueittain.

2.3.1. Työsuojelu ja terveydenhuolto

Työterveyshuollosta vastaa Jokilaaksojen Työterveys Oy.

Työsuojelusta on Ympäristöpalvelut Helmestä tehty riskinarviointi ja työsuojeluohje on luettavissa yksikön käytössä olevalla tietokoneen R- asemalla.

Vaikeiden asiakaskohtaamisten tai uhkaavien tilanteiden purkamiseen esim. eläinsuojelutehtävissä voidaan käyttää työterveyshuollon tarjoamaa työnohjausta. Työnohjauksesta sovitaan esimiehen eli ympäristöpalvelupäällikön kanssa.

2.4. Resurssitarpeen kartoitus

Eläinlääkintähuollon resurssitarpeen kartoitus esitetään liitteessä 1.

2.5. Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Kunnan tulee työnantajana huolehtia, että kunnaneläinlääkäriin virkaan valitaan tehtävään päteviä henkilöitä. Eläinlääkintähuoltolain 16 § mukaan kunnaneläinlääkäriin tulee olla laillistettu eläinlääkäri ja virkaan kuuluviin tehtäviin perehtynyt. Tehtäviin valittavilla henkilöillä tulee olla riittävästi osaamista tehtävien hoitoon. Kunnan valvovilla viranomaisilla on oltava riittävä ja asianmukainen hallintomenettelyjen tuntemus sekä kielitaito.

Ympäristöpalvelut Helmessä virkaeläinlääkäreiden, myös sijaisten, oikeudet toimia eläinlääkäriinä tarkastetaan Eviran rekisteripalvelusta ennen kuin virkamääräys allekirjoitetaan.

Eläinlääkäreiden kirjalliset toimenkuvaukset tarkastetaan alkuvuonna 2015. Mahdollisesti puuttuvat toimenkuvaukset laaditaan välittömästi. Eläinlääkäreiden toimenkuvaan kuuluu

suorittaa perushoitotoimenpiteet kaikille kotieläimille sekä hallita virkaan kuuluvat virkatehtävät.

Praktikon virkaa kunnaneläinlääkärinä tekevän viranhaltijan ja sijaisen työaikaan kuuluu 3 h virkatehtäviä viikossa. Virkatehtävien hoito on huomioitu peruspalkassa.

Uusille työntekijöille järjestetään perehdytysohjelma, jonka avulla uusi työntekijä saa tiedon yksikön hallinnosta, esimiehuhteista, työsuojeluohjeista ja yksikön toimintatavoista. Perehdytyksestä vastaa ympäristöpalvelupäällikkö. Sijaisten perehdytyksestä vastaavat käytännön työtehtävien osalta toimipisteiden eläinlääkärit.

2.6. Koulutussuunnitelma

Kunnan tulee työnantajana huolehtia, että eläinlääkintähuollon henkilöstöllä on riittävät mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen. Ammatilliseen täydennyskoulutukseen tulisi päästä osallistumaan vähintään kahdeksana päivänä vuodessa.

Ympäristöpalvelut Helmessä jokaiselle eläinlääkärille laaditaan vuosittain koulutussuunnitelma, jonka ympäristöpalvelupäällikkö hyväksyy. Koulutussuunnitelma on edellytys koulutuksiin osallistumiseen. Eläinlääkintähuollon henkilöstöä kannustetaan koulutuksiin mahdollisuuksien ja taloudellisten resurssien puitteissa. Jokainen vakituisessa työsuhteessa oleva eläinlääkäri osallistuu vuosittain AVI:n järjestämiin työkokouksiin ja koulutuksiin.

2.7. Yksityinen palvelutarjonta

Ympäristöpalvelut Helmen alueella ei ole yksityisiä eläinlääkäripalveluiden tuottajia. Lähimmät yksityis palveluiden tarjoajat ovat Nivalassa, Ylivieskassa ja Kempeleessä.

3 Tietojärjestelmät

Praktiikka

Eläinlääkäreillä on käytössä praktiikkatyössä Provet tai muu vastaava asiakasohjelma tietokonelaitteistoinen. Kunta työnantajana huolehtii asiakasohjelmien päivitysten maksamisesta ja kustantaa tulostinlaitteet.

Virkatehtävät

Valvontaeläinlääkäri kirjaa työsuoritteensa ympäristöterveydenhuollon käytössä olevaan Digia- tarkastajaohjelmaan niiltä osin kuin sen käyttö soveltuu tarkoitukseen. Digiaan kirjataan tiedot maidontuotantotilojen hygieniatarkastuksista, eläinsuojelutarkastuksista ja elintarvikekohteiden valvonnasta.

Laatujärjestelmä

Ympäristöpalvelut Helmen eläinlääkintähuollossa ei ole käytössä laatujärjestelmiä.

Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmä (Elvi)

Elvi on hallinnonalan perusjärjestelmä, joka korvaa vaiheittain käytössä olevan Eliten ja Elviksen. Elvin ensimmäiset osat on otettu käyttöön 2014 ja Eliten käyttö jatkuu rinnakkain Elvin kanssa ainakin vuoteen 2016 asti. Elitessä, myöhemmin Elvissä, on eläinlääkäri-, eläinkuljettaja-, eläinvälittäjä ja lääkevalmisterekisterit. Lisäksi Elviin tullaan tallentamaan virkatoimituksia, tautitapauksia, tautivastustusohjelmat (MV:n, CAE:n ja scrapien osalta), luvan- ja ilmoituksenvaraiset eläinten pitopaikat sekä rajoittavat määräykset. Vuonna 2015 Elvi on toistaiseksi Eviran ja AVI:en käytössä, mutta jatkossa myös kunnaneläinlääkärit tulevat käyttämään Elviä.

Traces

Traces eli Trade Control and Expert System on komission ylläpitämä internetissä toimiva järjestelmä, jonka tarkoituksena on parantaa elävien eläinten ja eläintuotteiden jäljitettävyyttä sekä valvontaa EU:n jäsenvaltioiden välisessä sisämarkkinakaupassa sekä tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista.

Ympäristöpalvelut Helmessä on valvontaeläinlääkärillä sekä kahdella praktikkoeläinlääkärillä tunnuksella Traces- järjestelmän käyttämiseksi elävien eläinten tuonti ja vientiasioissa. Eläinlääkärit ovat saaneet koulutusta järjestelmän käyttämiseen ja koulutuksiin on mahdollista osallistua myös jatkossa käyttötaidon ylläpitämiseksi.

Eläintenpitäjärekisteri

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri on sovellus eläintenpitäjien ja eläinten pitopaikkojen rekisteröintiä varten. Eläintenpitäjärekisterissä toimii myös erillinen haaskaruokintapaikkojen osio. Yksikön valvontaeläinlääkärillä on tunnuksella eläintenpitäjärekisteriin.

Lammas- ja vuohirekisteri

Lammas- ja vuohirekisteri on otettu käyttöön vuonna 2008. Sovellus toimii Eviran internetsivujen kautta selainpohjaisena. Yksikön valvontaeläinlääkärillä on tunnuksella lammas- ja vuohirekisteriin ja rekisteriä voidaan käyttää valvonnan tukena tilakohtaisten eläinluetteloiden saamiseksi.

Eläintenpitokieltorekisteri

Eläintenpitokieltorekisteriä ylläpitää Oikeusrekisterikeskus ja eläinsuojeluviranomaiset pääsevät selaamaan rekisterin tietoja Eviran Eläinten hyvinvointisovelluksen eli Elvis-selaimen kautta, joka toimii internetissä. Elvis on poistunut aktiivikäytöstä sillä eläinten hyvinvoinnin otantavalvontaan liittyvät toiminnallisuudet on siirretty Elviin, mutta Elvis on edelleen selattavissa.

Yksikössä on käyttöoikeudet eläintenpitokieltorekisteriin valvontaeläinlääkärin lisäksi osalla praktikkoeläinlääkäreistä.

Nautarekisteri

Nautarekisteri on Suomen ensimmäinen virallinen yksilöeläinrekisteri ja sen uudistushanke on aloitettu keväällä 2014. Nautaeläinrekisteriä voidaan käyttää mm. Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmän eli Eliten kautta, joka myöhemmin muuttuu Elviksi. Elite- tai Elvi-järjestelmät eikä näin ollen nautarekisterikään ole suoraan kunnallisten yksiköiden käytössä toistaiseksi. Kunnaneläinlääkärit voivat pyytää nautarekisterin tietoja kuten

nautaeläinluetteloita aluehallintoviraston kautta. Aluehallintoviraston läänineläinlääkärit ja osastosihteeri voivat toimittaa nautaeläinluetteloita esimerkiksi sähköpostitse valvonnan tueksi.

Eviranet

Valvonnan viranomaisestrinet eli Eviranet on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu, joka tehostaa Eviran toimialan viranomaisten välistä viestintää. Eviranetissä jaetaan mm. ohjeita ja tulkintoja ja siellä on myös virtuaalisia työryhmätiloja viranomaisten yhteistyötä varten. Ympäristöpalvelut Helmen eläinlääkäreille on anottu keskitetysti tunnukset Eviranetin käyttöön ympäristöpalvelupäällikön toimesta.

Naseva ja Sikava

Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä ja Sikava eli sikaloiden terveystilarekisteri ovat Ympäristöpalvelut Helmen praktikkoeläinlääkäreiden käytössä, jotka tekevät terveydenhuoltokäyntejä tuotantotiloille.

4 Yhteistyö ja viestintä

4.1. Viranomaisten välinen yhteistyö ja viestintä

Eläintautilaissa ja eläinsuojelulaissa on säännöksiä eri viranomaisten velvollisuuksista ilmoituksiin ja yhteistyöhön eläintauti- ja eläinsuojelutapauksissa. Toimivaltaiset viranomaiset noudattavat toiminnassaan suurta avoimuutta. Yleisöllä on oikeus tutustua toimivaltaisten viranomaisten valvontatoimia ja niiden tehokkuutta koskeviin tietoihin sekä valvontaraportteihin (Valvonta-asetus (EY) N:o 882/2004). Viranomaisen toiminnan julkisuudesta säädetään myös julkisuuslaissa (621/1999).

Monessa valvontatilanteessa saatetaan tarvita useamman viranomaisen yhteistyötä.

Ympäristöpalvelut Helmessä viestinnästä muille asian hoidossa tarvittaville viranomaisille vastaa asiaa hoitava eläinlääkäri omien virkatehtäviensä osalta.

Valvontaeläinlääkäri vastaa aluehallintoviraston vastuulle kuuluvissa asioissa viestinnästä aluehallintovirastoon ja eläinsuojeluasioissa poliisille.

Viestinnästä terveysviranomaisiin ihmisiin tarttuvan eläintaudin epidemiatilanteessa vastaa ympäristöpalvelupäällikkö.

Ympäristöpalvelupäällikkö vastaa koko Ympäristöpalvelut Helmen toiminnan viestinnästä.

4.2. Erityistilanneviestintä

Erityistilanneviestinnästä vastaa ympäristöpalvelupäällikkö. Viestintäohjeet sisältyvät erityistilanne- ja valmiussuunnitelmiin.

5 Maksut

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunta voi periä nk. klinikkamaksua kunnan järjestämistä toimitiloista ja työvälineistä sekä avustavan henkilökunnan palkkauksesta aiheutuvista kustannuksista. Kunta voi myös osallistua peruseläinlääkäripalveluista ja kiireellisestä eläinlääkärinavusta kotieläimen omistajalle tai haltijalle aiheutuneisiin kustannuksiin. Kunnan valvontaviranomaisen on vahvistettava kunnalle mahdollisesti perittävien klinikkamaksujen suuruudet ja vahvistettaessa on syytä huomioida klinikan varustustaso.

Varmistaakseen, että sairasta eläintä ei jätetä hoitamatta matkoista johtuvien kustannusten takia ja turvatakseen kuntalaisten tasapuoliset oikeudet lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä, voi kunta asettaa tietyn omavastuuosuuden matkoista johtuviin kustannuksiin ja subventoida eläinlääkäripalveluiden käyttöä omavastuuosuuden ylittävältä osalta.

5.1. Pieneläinlääkintämaksut

Ympäristöpalvelut Helmen eläinlääkintähuollon pieneläinasiakkailta perittävät klinikkamaksut hyväksyy alueellinen ympäristöterveyslautakunta. Klinikkamaksuja ollaan korottamassa vuonna 2015.

5.2. Subventiot

Ympäristöpalvelut Helmen kunnissa maksetaan subventioita Haapaveden ja Oulaisten kaupungeissa sekä Siikalatvan ja Pyhännän kunnissa. Vihannin kylän osalta sairaskäynneistä tuotantotiloille ei Raahen kaupunki maksa subventioita.

6 Valvonnan toimeenpano

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintautilainsäädännössä, eläinsuojelulainsäädännössä ja eläinten lääkitsemislainsäädännössä sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetussa laissa ja tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa asetettuja päämääriä.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa toteutetaan yhteistyössä muiden viranomaisten kuten aluehallintoviraston, kunnan maatalousasiamiesten ja ELY- keskuksen kanssa. Tarvittaessa yhteistyökumppanina toimii myös poliisilaitos.

Valvontaa toteutetaan sekä ennalta suunniteltuna valvontana että epäilyyn perustuvana valvontana. Ennalta suunniteltua valvontaa ovat mm. otantaan perustuva valvonta kuten EU-eläinsuojelutarkastukset ja täydentävien ehtojen valvonta. Näitä valvontoja suorittavat aluehallintoviraston läänineläinlääkärit. Kunnallisen valvonnan puolella ennalta suunniteltua valvontaa ovat mm. ilmoituksenvaraisten eläintenpitopaikkojen tarkastukset. Epäilyyn perustuvaa valvontaa tehdään eniten eläinsuojelulain puitteissa.

Valvonnan toimeenpanoa Ympäristöpalvelut Helmessä helpottaa erillinen valvontaeläinlääkäri virka.

7 Eläinten terveyden valvonta

7.1. Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Tautitapausten varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet ja kustannustehokkuus toimenpiteiden valinnassa taudin torjunnan vaarantumatta sekä tarvittavan välineistön nopea saatavuus vaativat etukäteissuunnittelua, koulutusta ja käytännön harjoittelua. Evira ja aluehallintovirasto johtavat toimintaa helposti leviävien eläintautien torjunnassa. Aluehallintovirasto laatii aluekohtaiset valmiussuunnitelmat sekä ylläpitää valmiusvarastossaan välineitä ja tarvikkeita mahdollisen taudin nopean toteamisen ja hävittämisen mahdollistamiseksi.

Ympäristöpalvelut Helmen valvontaeläinlääkäri vastaa toimialueellaan eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta yhteistyössä alueen muiden virkaeläinlääkäreiden kanssa. Virka-aikana Vihannin kylän eläintautivalvonnasta vastaa Kalajoen peruspalvelukuntayhtymän valvontaeläinlääkäri. Päivystysaikana Vihannin kylän alueen kiireelliset eläintautitehtävät kuuluvat Ympäristöpalvelut Helmen päivystävälle virkaeläinlääkärille.

Ympäristöpalvelut Helmen valvontaeläinlääkäri toimii myös valmiuseläinlääkärinä. Valmiuseläinlääkärit saavat lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Evira järjestää vuosittain kansallisen koulutuspäivän valmiuseläinlääkäreille eli ns. valmiuspäivän. Valmiuseläinlääkäriin pääsy koulutukseen varmistetaan vuosittain. Myös aluehallintovirasto järjestää alueensa valmiuseläinlääkärille oman vuosittaisen koulutuspäivän, jonka teema vaihtelee käytännön kenttäharjoituksesta paperilla tehtäviin harjoituksiin. Lisäksi aluehallintovirasto antaa koulutusta eläintauti- ja eläinsuojeluasioissa kaikille alueensa virkaeläinlääkäreille pääsääntöisesti joka vuosi. Kaikki Ympäristöpalvelut Helmen kunnaneläinlääkärit osallistuvat aluehallintoviraston edellä mainittuihin koulutustilaisuuksiin.

Eläinlääkäreiden toiminta alueellisesti erityistilanteissa ja poikkeusoloissa on kuvattu erityistilannesuunnitelmassa, joka on tehty yhteistyössä Kallion ja Selänteen peruspalvelukuntayhtymien sekä Kalajoen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen kanssa. Suunnitelma toimii internetissä.

Poikkeustilanteessa, kun helposti leviävän eläintaudin uhka niin vaatii, voidaan keskeyttää normaali eläinten sairauden- ja terveydenhoito sekä siirtyä päivystyskäytäntöön, jossa annetaan vain kiireellistä eläinlääkintäapua. Näin saadaan praktiikkaa tekeviä kunnaneläinlääkäreitä irrotettua normaaleista työrutiineista valvontaeläinlääkäriin avuksi. Tarvittaessa voidaan apuna käyttää viereisten yhteistoiminta-alueiden eläinlääkäreitä. Lisäksi aluehallintoviraston läänineläinlääkäreillä on oikeus tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäri toimimaan myös muun kunnan alueella aluehallintoviraston toimialueella. Eviralla on

vastaava oikeus kaikkien eläinlääkärien ja koko maan osalta.

7.2. Eläintautiepäilyt ja tapaukset

Tarttuvat eläntaudit jakautuvat lakisääteisesti vastustettaviin, ilmoitettaviin ja muihin tarttuviin eläntauteihin. Lakisääteisesti vastustettavat eläntaudit jaetaan edelleen helposti leviäviin, vaarallisiin ja valvottaviin eläntauteihin. Lakisääteisesti vastustettavien eläntautien vastustustoimenpiteistä vastaa yleensä kunnaneläinlääkäri, aluehallintovirasto tai Evira, siten kuin eläintautilaissa on tarkemmin säädetty. Joidenkin lakisääteisesti vastustettavien eläntautien vastustamistoimenpiteistä on säädetty eläintautilain nojalla erillissäädöksin.

Epäily tarttuvan eläntaudin esiintymisestä voi syntyä joko tuotantotilalla tai näytteen tutkimuksen yhteydessä laboratoriossa. Tuotantotilalla epäily voi syntyä eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden tai tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella. Jos kunnaneläinlääkäri tilalla ollessaan epäilee tai toteaa eläimen sairastavan helposti leviävää, vaarallista tai uutta eläntautia taikka vastaanottaa toiselta eläinlääkäriltä tällaisen ilmoituksen, on hänen ilmoitettava asiasta välittömästi läänineläinlääkärille. Ilmoitus on tehtävä myös päivystysaikana. Epäilyn kynnyks on pidettävä riittävän alhaisena, koska Suomessa vallitseva hyvä eläintautitilanne saattaa erityisesti lisääntyvän kansainvälisen eläinkaupan ja muun liikenteen vuoksi muuttua nopeasti. Mikäli läänineläinlääkäri ei ole tavoitettavissa, on ilmoitus asiasta tehtävä Eviraan. Praktikkona toimivan kunnaneläinlääkäriin tulee ilmoittaa asiasta myös valvontaeläinlääkärille virka-aikana. Jatkoimet asian hoitamiseksi käynnistyvät aluehallintoviraston johdolla. Jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily, aluehallintovirasto voi antaa pitopaikalle välttämättömiä toimenpiteitä koskevan päätöksen taudin leviämisen estämiseksi. Päätöksen siitä, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily, tekee aluehallintovirasto. Eläintautitilanteessa AVI varmistaa riittävät toimenpiteet tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi. Taudin alkuperän ja levinneisyyden selvittäminen, tapauksen jälkihoito sekä yhteistyö elinkeinon kanssa vahinkojen minimoimiseksi sekä uusien tartuntojen torjumiseksi tehdään AVI:n johdolla.

Valvontaeläinlääkäriltä löytyy valmiuskansio, jossa on ensivaiheen toimintaohjeet helposti leviävien eläntautien varalle.

Valvottavista ja MMM:n asetuksessa 1010/2013 luetelluista eläntaudeista on ilmoitettava läänineläinlääkärille seuraavana arkipäivinä. Muista ilmoitettavista eläntaudeista ilmoitetaan vain kuukausiyhteenvedossa.

Mikäli praktikkona toimiva kunnaneläinlääkäri epäilee tai toteaa jonkin välittömästi muille terveysviranomaisille ilmoitettavista taudeista, ilmoittaa hän viimeistään seuraavana arkipäivänä asiasta terveysvalvonnan johtajana toimivalle ympäristöpalvelupäällikölle sekä valvontaeläinlääkärille. Terveysvalvonnan johtajan kanssa sovitaan tapauskohtaisesti ilmoitusmenettelystä eteenpäin sen kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavalle terveyskeskuksen lääkärille, jonka alueella tauti esiintyy. Yhteystiedot terveyskeskusten lääkäreille löytyvät erityistilannesuunnitelmasta.

Kuukausiyhteenveto

Kunnaneläinlääkäriin on toimitettava kuukausiyhteenveto alueellaan epäillyistä tai todetuista eläntaudeista kuukausittain aluehallintovirastoon. Yhteenveto on toimitettava seuraavan

kuun 15. päivään mennessä. Samassa kunnassa tai yhteistoiminta-alueella virkaeläinlääkärit voivat toimittaa myös yhteisen ilmoituksen.

Ympäristöpalvelut Helmessä virkaeläinlääkärit toimittavat itse henkilökohtaisen kuukausiyhteenvedon AVI:in.

7.3. Zoonoosien valvonta

Osa eläintaudeista voi tarttua myös ihmiseen aiheuttaen ihmisen sairastumisen. Esimerkkejä tällaisista taudeista on salmonellatartunnat ja eräät influenssat. Tartunta on mahdollinen myös ihmisestä eläimeen.

Praktikkoina toimivat kunnaneläinlääkärit ilmoittavat eläimissä todetuista zoonooseista viimeistään seuraavana arkipäivänä terveystarkkailun johtajana toimivalle ympäristöpalvelupäällikölle sekä valvontaeläinlääkärille. Terveystarkkailun johtajan kanssa sovitaan tapauskohtaisesti ilmoitusmenettelystä eteenpäin sen kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavalle terveystarkkailun lääkärille, jonka alueella tauti esiintyy. Yhteystiedot terveystarkkailun lääkäreille löytyvät erityistilannesuunnitelmasta. Ilmoitettavia zoonooseja ovat luomistauti, nautatuberkuloosi, pernarutto, raivotauti, salmonellatartunnat naudoilla, sioilla ja siipikarjalla, leptospiroosi, klamydioosi/psittakossi, leishmaniaasi, tularemia eli jänisrutto sekä orf.

7.4. Eläintauteja tutkivat laboratoriot

Evira ylläpitää julkista rekisteriä vastustettavia eläintauteja tutkivista laboratorioista. Eläintautiepäilyssä asiaa hoitava virkaeläinlääkäri tarkastaa mihin laboratorioon ja miten näytteet tulee lähettää.

7.5. Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkkailu

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläintaudeille on ollut voimassa erillislainsäädännöllä säädetty terveystarkkailuohjelman vähimmäistaso. Kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskee pakollinen salmonellavalvonta. Vapaaehtoiseen terveystarkkailuun eläinten pitopaikat voidaan liittää lampaiden ja vuohien maedi-visnan sekä scrapien varalta, tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosin tai kalojen BKD:n varalta. Terveystarkkailuun liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Tiläkäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveystarkkailusta.

Vapaaehtoiseen terveystarkkailuun pitopaikkojen on erikseen liityttävä aluehallintovirastoon lähetettävällä ilmoituksella. Aluehallintovirasto antaa näille vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluville eläinten pitopaikoille terveystarkkailusta koskevan päätöksen. Pakolliseen terveystarkkailuun kuuluville pitopaikoille ei anneta terveystarkkailusta.

Ympäristöpalvelut Helmen alueella on viisi (5) lammastilaa, jotka kuuluvat vapaaehtoiseen terveystarkkailuun.

Valvontaeläinlääkäriltä löytyy luettelo pitopaikoista, joita lampaiden terveystarkkailuohjelmat koskevat sekä kaikki asiakirjojen kopiot terveystarkkailuun kuuluvista tiloista, mukaan lukien tilojen voimassaolevat terveystarkkailut.

Lampaiden ja vuohien terveystarkkailuohjelmien näytteenottoa ja tarkkailua koordinoi kunnan tasolla tarkkailulääkäri. Näytteenoton ja tarkkailukäynnin pyytäminen ajallaan on toimijan vastuulla. Näytteenoton voi suorittaa tarkkailulääkäri tai praktikkoeläinlääkäri. Tarkkailukäynnin suorittanut virkaeläinlääkäri huolehtii asianmukaisten tietojen lähettämisestä aluehallintovirastoon. Tarkkailukäynti on toimijalle maksullinen ja laskutus tapahtuu aluehallintoviraston kautta (MMM:n asetus kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista 1287/2014).

Ympäristöpalvelut Helmen alueella on yksi (1) maidontuotantotila, joka myy raakamaitoa yli 2500 kg/v ja kuuluu näin ollen pakolliseen salmonellatarkkailuohjelmaan. Salmonellatarkkailuohjelman toteutumisesta tarkkailuun vuosittaisilla elintarvikehuoneiston toimintaan liittyvillä tarkkailukäynneillä, jotka tekee pääsääntöisesti tarkkailulääkäri.

7.6. Vesiviljelylaitosten terveystarkkailu

Ympäristöpalvelut Helmen alueella ei ole vesiviljelylaitoksia. Toimialueella on yksi luonnonravintolammikko, jossa kasvatetaan kuhaa. Luonnonravintolammikko sijaitsee Haapavedellä ja sen tarkkailusta vastaa tarkkailulääkäri. Tarkkailijan pätevyys varmistetaan sillä, että tarkkailulääkäri voi tarvittaessa osallistua Eviran tai aluehallintoviraston järjestämiin asioita koskeviin koulutuksiin.

Kuhan kasvatukseen ei liity suuria kalatautien leviämisisriskejä. Luonnonravintolammikon tarkkailua on suoritettu viimeksi vuonna 2013.

7.7. Kyyhkyslakat

Rekisteröityjen harrastelintujen pitopaikkojen tiedot löytyvät eläintenpitäjärekisteristä. Ympäristöpalvelut Helmen alueella toimii yksi kyyhkyslakka, joka sijaitsee Siikalatvalla.

7.8. Muu tautiseuranta

Evira pyytää vuosittain seuranta-näytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaisesti. Suurin osa pyydettyistä näytteistä perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön ja Evira on raportointivelvollinen seurantaohjelmien toteutumisesta maa- ja metsätalousministeriölle sekä Euroopan Unionille. Seuranta-näytteitä voidaan ottaa esimerkiksi lintuinfluenssan varalta.

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella tapahtuvasta eläintautiseuranta-näytteiden otosta vastaa pääasiassa tarkkailulääkäri Eviran tai aluehallintoviraston antamien määräysten mukaisesti. Näytteet voi ottaa tarvittaessa myös praktikkoeläinlääkäri. Näytteet otetaan määrääjässä ja lähetetään ohjeiden mukaisesti tutkimuksiin.

7.9. Eläinten keinollinen lisääntyminen

Kunnaneläinlääkäri valvoo karanteeneja, sperman keräysasemia, alkioiden keräysryhmiä, alkioiden tuotantoryhmiä sekä spermavarastoja ja suorittaa niissä tarvittavat säännölliset tarkastukset.

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella ei tiettävästi ole hevosten alkionsiirtoja tekeviä ryhmiä.

8 Eläinten lääkitsemisen valvonta

Eläinten lääkitsemisestä on astunut uusi laki voimaan 1.12.2014. Lääkitsemislain mukaisia viranomaisia ovat maa- ja metsätalousministeriö, Evira, aluehallintovirastot ja kunnaneläinlääkärit aluehallintoviraston määräyksen mukaisesti eläinten pitopaikoissa.

9 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

9.1. Sisämarkkinakauppa

Sisämarkkinakaupassa toimijoiden, jotka siirtävät jäsenvaltiosta toiseen tiettyjä eläinlajeja tai tuotteita on haettava rekisteröintiä (Eläintautilaki 60 §, Maa- ja metsätalousministeriön asetus 1024/2013 4 §) tai tuontilupaa (Eläintautilaki 63 §) Evirasta. Evira ilmoittaa rekisteröinneistä ja tuontiluvista ohjeineen aluehallintovirastoon ja tapauskohtaisesti myös kunnaneläinlääkärille tai muulle valvovalle virkaeläinlääkärille. AVI:ssa ja kunnassa nämä ilmoitukset kirjataan ylös huomioiden erityisesti, mitkä eläinlajit tai tuotteet ovat kyseessä. Lisäksi on huomioitava koskevatko rekisteröinnit sisämarkkinatuontia tai -vientä. Rekisteröinti on voimassa 3 vuotta myöntämisestä ja tuontilupa pääsääntöisesti 3 vuotta myöntämisestä.

Saapunutta tuontierää ei saa tarkastuksessa hyväksyä eikä lähetettävälle erälle myöntää terveystodistusta, jollei kunnaneläinlääkäri ole täysin varma ehtojen täyttymisestä.

Sisämarkkinakaupan ehtoja ja ohjeita voivat virkaeläinlääkärit selvittää Eviran internetsivuilta, eläinlääkintä- ja EU-lainsäädännöstä tai epäselvissä tapauksissa kysyä neuvoa läänineläinlääkäriltä.

9.1.1. Sisämarkkinatuonti

Sisämarkkinakaupassa aluehallintovirasto seuraa saapuvia eriä Traces- järjestelmään kirjattujen tuonti-ilmoitusten kautta. Tarvittaessa aluehallintoviraston läänineläinlääkäri voi määrätä paikallisen virkaeläinlääkärin tarkastamaan tuontierän. Kaikki Suomeen saapuneet märehtijät ja siat tarkastetaan Eviran ohjeiden mukaisesti kahden arkipäivän sisällä saapumisesta ja eläimistä otetaan verinäytteet. Muiden toimijoiden osalta suositellaan tarkastettavaksi ensimmäinen saapunut erä ja seuraavien tarkastusten tarve arvioidaan ensimmäisen tarkastuksen perusteella. Jokaiselta toimijalta tulisi tarkastaa vähintään yksi saapunut erä vuodessa.

Ympäristöpalvelut Helmessä tarkastusten koordinoinnista vastaa valvontaeläinlääkäri. Tarkastuksen voi suorittaa kuka tahansa virkaeläinlääkäri Helmen alueella. Tarkastuksissa toimitaan aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti, erityisesti mikäli tuontierä ei vastaa ilmoitusta tai täytä tuonnin ehtoja. Suomeen saapuvien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkäriin myöntämä TRACES- järjestelmässä laadittu terveystodistus ja muut tarvittavat asiakirjat. Toimijan velvollisuutena on itse tarkastaa kaikki vastaanottamansa erät.

Valvontaeläinlääkäriillä ja osalla praktikkoeläinlääkäreistä on valmiudet käyttää Traces-järjestelmää ja tuontierien tarkastukset pystytään kirjaamaan suoraan Traces- järjestelmän valvonta- eli III-osioon.

9.1.2. Sisämarkkinavienti

Sisämarkkinaviennissä toimijan on pyydettävä valvovalta kunnaneläinlääkäriltä lähetettävien MMM:n asetuksen 1024/2013 liitteen 2 mukaisten erien tarkastamista. Poikkeuksena ovat erät, joiden vientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös toimija tai muu kuin virkaeläinlääkäri. Kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen sen vientiä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES- järjestelmässä.

Tarkastuksen yhteydessä kunnaneläinlääkäriin on hyvä varmistaa, että toimija on rekisteröitynyt kyseisen eläinlajin tai tuotteen sisämarkkinaviejäksi Eviraan.

Ympäristöpalvelut Helmessä vientiin tarvittavia tarkastuksia ja terveystodistuksia tekevät pääsääntöisesti praktikkoeläinlääkärit. Valvontaeläinlääkäri voi tarvittaessa auttaa praktikkoeläinlääkäriä Traces- ohjelman käytössä. Mikäli valvontaeläinlääkäri ei ole käytettävissä vientiasiaan liittyen, kirjoitetaan Traces- todistus läänineläinlääkäriin avustuksella.

Virallisen terveystodistuksen laatiminen on toimijalle maksullinen suorite ja laskutus tapahtuu aluehallintoviraston kautta (MMM:n asetus kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista 1287/2014). Tämä ei koske lemmikkieläinten lemmikkieläinpassiin liittyviä toimenpiteitä, jotka eläinlääkäri laskuttaa edelleen suoraan omistajalta.

9.2. Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Viejä pyytää eläinlääkäriltä tarkastusta vientiä varten ja selvittää itse vientiehdot. Viejän on varmistettava huolella, että vientikohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät. Jos kyseisten eläinten tai tuotteiden viennistä on tehty sopimus kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä on noudatettava tämän sopimuksen ehtoja.

Jos vietävien eläinten tai tuotteiden viennistä on tehty sopimus kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä käytettävä eläinlääkintötodistus voidaan tehdä tämän sopimuksen mukaisesti. Muussa tapauksessa viejä selvittää eläinlääkintötodistukseen sisältyvät vaatimukset kohdemaan viranomaisilta. Evira laatii eläinlääkintötodistusten mallit kohdemaan ehtojen pohjalta. Lemmikkien viennissä myös kunnaneläinlääkäri voi laatia todistuksen. Todistukset tulisi toimittaa Eviraan, jotta ne saataisiin tarvittaessa todistuksia myöntävien virkaeläinlääkäreiden ja muiden viejien tietoon.

Turvapaperille laadittuja eläinlääkintötodistuksia kuten Venäjän vientitodistuksia on tilattava Evirasta. Vain virkaeläinlääkäri voi tilata ja laatia vientitodistuksia.

Ympäristöpalvelut Helmessä kolmansien maiden vientiin tarvittavia tarkastuksia ja terveystodistuksia elävien eläinten osalta tekevät tarvittaessa praktikkoeläinlääkärit ja valvontaeläinlääkäri yhteistyössä. Praktikkoeläinlääkäri ottaa tarvittavat näytteet. Vientivaatimusten selvittäminen on viejän vastuulla. Laitoksiin tai elintarvikehuoneistoihin liittyvät viennit eläimistä saatavien elintarvikkeiden osalta ovat pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäriin vastuulla. Turvapaperille painettujen eläinlääkintötodistusten tilaaminen, arkistointi ja raportointi Venäjän vientien osalta on valvontaeläinlääkäriin vastuulla. Virallisen eläinlääkintötodistuksen laatiminen on toimijalle maksullinen suorite ja laskutus tapahtuu aluehallintoviraston kautta (MMM:n asetus kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista 1287/2014).

9.3. Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Evira huolehtii eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen järjestämisestä sekä ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanoa ja noudattamista. Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen suorittaa rajaeläinlääkäri.

EU:n ulkopuolelta ns. kolmansista maista tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta. Tuodut erät eivät yleensä aiheuta toimenpiteitä alue- tai paikallistasolla. Joissakin tapauksissa tuonnin salliminen edellyttää erityistä jälkivalvontaa määräpaikassa, esim. Venäjältä tuotujen hevosten kohdalla sekä tiettyjen sivutuotteiden ollessa kyseessä.

Evira tekee mahdolliset hallintopäätökset eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain perusteella tilanteessa, jossa lemmikki on päässyt tullin tarkastuksen ohi laittomasti Suomeen. Usein puutteet todetaan esim. eläinlääkäriin vastaanotolla ja todetaan lemmikin asiakirjojen tai tunnistuksen olevan puutteellinen verrattuna lemmikkiasetuksen vaatimuksiin.

Aluehallintovirasto tekee hallintopäätöksen kun lemmikissä todetaan vastustettavan taudin oireita tai sen varmasti tiedetään joutuneen alttiiksi raivotaudille ja kyseessä on AVI:n arvion mukaan virallinen eläintautiepäily.

Ympäristöpalvelut Helmessä toimitaan aluehallintoviraston ohjeiden mukaan, mikäli aluehallintovirasto ilmoittaa, että toimialueelle on saapumassa kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai että erä on tuotu laittomasti maahan. Todettaessa eläinlääkäreiden vastaanotolla, että maahan tuodun lemmikin asiakirjoissa on epäselvyyttä tai puutteita, on kyseinen virkaeläinlääkäri suoraan yhteydessä läänineläinlääkäriin.

10 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla kunnan eläinlääkintähuollossa tarkoitetaan eläinsuojelulain, eläinkuljetuslain ja eläinkuljetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säädösten perusteella tehtävää eläinsuojeluvalvontaa. Eläinsuojeluviranomaisten tehtävänä on valvoa, että eläimiä hoidetaan, kohdellaan, käytetään ja kuljetetaan eläinsuojelusäädösten mukaisesti.

Kunnaneläinlääkäri ja poliisi valvovat eläinsuojelulain, eläinkuljetuslain ja EU:n eläinkuljetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säädösten ja määräysten noudattamista kunnan alueella. Myös terveystarkastajat ovat kunnassa eläinsuojeluviranomaisia.

Ympäristöpalvelut Helmessä eläinsuojelua tekee pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäri ei tee lainkaan praktiikkaa eikä osallistu päivystyksiin. Valvontatehtäviä voidaan jakaa kuormittavuuden vähentämiseksi sekä tehokkaan valvonnan eli riittävän nopeasti tehtävän valvontakäynnin varmistamiseksi erikseen sovittavalla tavalla. Valvontaeläinlääkäriin loma-aikoina sekä päivystysaikana eläinsuojeluvalvonnasta vastaavat praktiikkaa tekevät kunnaneläinlääkärit.

Vihannin kylän osalta eläinsuojeluvalvontaa suorittaa virka-aikoina Kalajoen peruspalvelukuntayhtymän valvontaeläinlääkäri tai tämän poissa ollessa Kalajoen ja/tai Raahen praktikkoeläinlääkärit. Päivystysaikana Ympäristöpalvelut Helmen virkaeläinlääkärit hoitavat myös Vihannin kylän alueen kiireelliset tapaukset.

Valvonnan apuna voidaan käyttää myös pareittain tehtäviä yhteistarkastuksia, joissa valvontaeläinlääkäriin avuksi tarkastukselle lähtee toinen virkaeläinlääkäri tai tarvittaessa esim. terveystarkastaja. Erityisesti yksityisasuntoihin kohdistuvat tarkastukset on jo turvallisuussyistäkin syytä tehdä pareittain. Myös ennakkotietojen perusteella mahdollisesti uhkaavaan kohteeseen tai muuten haastavaan ja moniongelmaiseen kohteeseen on tarkoituksenmukaisempaa tehdä yhteistarkastus.

Oulun eteläisellä alueella on neljän yhteistoiminta-alueen kesken lisäksi solmittu yhteistyösopimus, joka oikeuttaa valvontaeläinlääkäreitä olemaan läsnä toisen valvontaeläinlääkäriin eläinsuojelutarkastuksella yli kuntarajojen.

Voimassa olevan eläinsuojelulainsäädännön noudattamista valvotaan sekä epäilyyn perustuvilla tarkastuksilla että luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvontasuunnitelman mukaisilla tarkastuksilla.

Jokaisesta eläinsuojelutarkastuksesta kirjoitetaan tarkastuskertomus. Jos tarkastuksessa havaitaan, että eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu, ryhtyy valvontaeläinlääkäri tai muu tarkastuksen suorittanut virkaeläinlääkäri lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin. Toimenpiteenä voi olla esimerkiksi eläinsuojelulain 42 §:n mukainen kielto tai määräys. Pakkotoimiin johtavasta eläinsuojelutarkastuksesta annetaan aina hallintopäätös. Ennen hallintopäätöksen antamista tarkastuksen kohteena olevan eläimen tai eläinten omistajaa tai

haltijaa kuullaan hallintolain mukaisesti. Kuuleminen voi tapahtua suullisesti tai kirjallisesti. Kiellon tai määräyksen tullessa kyseeseen eläimen omistajalle tai haltijalle annetaan määräaika, johon mennessä hänen on täytettävä velvollisuutensa.

Jos eläinsuojelulliset syyt niin vaativat, voi tarkastuksen suorittaja ryhtyä myös eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin kiiretoimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tässä tarkoituksessa eläimille voidaan hankkia hoitoa muualta kuten toimittaa pieneläin löytöeläinkotiin tai hankkia tuotantoeläimille lomitusapua tai eläin voidaan lopettaa tai toimittaa teuraaksi. Yhteistyötahoina näissä tilanteissa toimivat kaupungin tai kunnan lomituspalvelu, löytöeläimiä vastaanottavat pieneläinhoitolat sekä tarvittaessa esim. meijerin neuvojat ja Pro Agrian neuvojat. Apua voidaan saada myös poliisilta sekä tarvittaessa pelastuslaitokselta.

Valvontaeläinlääkäri huolehtii, että määräajan jälkeen kohteeseen suoritetaan uusintatarkastus. Pääperiaatteena on, että uusintatarkastuksen tekee sama virkaeläinlääkäri kuin ensimmäisen tarkastuksen. Valvonnan toimivuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, että valvontaeläinlääkärillä on tieto myös muiden virkaeläinlääkäreiden suorittamista tarkastuksista. Uusintatarkastukset dokumentoidaan tarkastuskertomuksen ja tarvittaessa uuden hallintopäätöksen avulla.

Eläinsuojelutarkastuksen dokumenteista yksi kappale annetaan tarkastuskäynnillä asianosaiselle tai toimitetaan asianosaiselle jälkeinpäin todisteellisesti, yksi kappale lähetetään aluehallintovirastoon, yksi poliisille ja yksi arkistoidaan valvontaeläinlääkärin toimesta toimistolle. Poliisille tehdään tarvittaessa tutkintapyyntö erityisen vakavissa tai pitkäkestoisissa eläinsuojelutapauksissa.

Eläinsuojeluvalvonnan koordinointi on valvontaeläinlääkärin vastuulla. Praktiikkaa tekevien kunnaneläinlääkäreiden suorittaessa eläinsuojelutarkastuksia tulee heidän toimittaa kopio dokumenteista valvontaeläinlääkärille, jotta jatkotoimenpiteiden suorittaminen tulee varmistettua, kuten edellä on jo uusintatarkastusten kohdalla todettu. Valvontaeläinlääkäri kirjaa suoritettujen eläinsuojelutarkastukset myös Digia- tarkastajaohjelmaan omien tarkastustensa osalta. Eläinsuojeluvalvonnasta syntyneitä paperisia dokumentteja arkistoidaan valvontaeläinlääkärin toimistossa. Yksikön käytössä olevalla tietokoneen R- asemalla on lisäksi oma eläinsuojelukansio, jossa on dokumentoituna tietokoneella kirjatut eläinsuojelutarkastuskertomukset ja -päätökset sekä mahdollisia valokuvia valvontakohteista. Myös paperille kirjoitettuja tarkastuskertomuksia voidaan skannata R- asemalle.

Vaikeimpien eläinsuojelutapausten hoitamiseksi valvontaeläinlääkäri voi pyytää apua aluehallintoviraston läänineläinlääkäriltä. Tarvittaessa valvontakohteeseen voidaan suorittaa yhteistarkastus läänineläinlääkärin kanssa tilanteen arvioimiseksi.

Kunta voi myös tarvittaessa pyytää vastuun tarkastuksen ja eläinsuojelupäätöksen tekemisestä siirtoa kokonaan aluehallintovirastolle. Esimerkkeinä tällaisista tapauksista ovat tilanteet joissa toimija ei ole noudattanut hänelle toistuvasti annettuja kieltoja tai määräyksiä, ja kieltoa tai määräystä on tarpeellista tehostaa uhkasakolla tai teettämisuhalla. Siirtoa voidaan pyytää myös tapauksissa, jossa useiden eläinten osalta on tarve ryhtyä eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin kiiretoimenpiteisiin.

Edellä mainituissa tapauksissakin valvontaeläinlääkäri voi toimia läänineläinlääkäriin apuna tarkastuksilla sekä olla yhteyshenkilönä paikallisella tasolla tarvittaviin tahoihin. Asian hoitamisesta sovitaan aina tapauskohtaisesti.

10.1. Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Epäily eläinsuojelulain rikkomisesta eli eläinsuojeluilmoitus saattaa tulla valvontaeläinlääkärille tai muulle virkaeläinlääkärille puhelimitse tai sähköpostin välityksellä. Ilmoittaja voi olla yksityinen kansalainen, poliisi tai eläinsuojeluvalvoja. Ilmoituksia voi ohjautua suoraan myös aluehallintovirastolle sekä yksityisiltä kansalaisilta että esimerkiksi teurastamoilta. Aluehallintovirasto lähettää näistä ilmoituksista tarpeelliseksi katsomissaan tapauksissa valvontaeläinlääkärille kirjallisen määräyksen kohteen tarkastamisesta.

Valvontaeläinlääkäriin ottaessa vastaan eläinsuojeluilmoituksen tulisi ilmoittajan pääsääntöisesti pystyä kertomaan ilmoituksen kohteena olevan eläintenpitopaikan tarkka osoite, eläinten omistajan nimi sekä kertomaan luotettavasti millä tavalla eläintenpito kohteessa ei ole asianmukaista. Viranomaisen tarvitsee aina perusteet suorittamalleen tarkastukselle eikä epäilyyn perustuvia tarkastuksia voida suorittaa ilman riittäviä tietoja.

Ilmoituksen perusteella valvontaeläinlääkäri suorittaa kohteeseen eläinsuojelutarkastuksen. Tarkastus tehdään kun on syytä epäillä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinsuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisella tavalla. Tarkastuksen tekijällä on oikeus päästä kaikkiin tiloihin, joissa eläimiä pidetään. Käynnillä tarkastetaan eläimet, eläinten pitopaikka ja pitopaikan olosuhteet sekä lisäksi eläimiä varten tarkoitettu juoma ja ruoka, välineet ja varusteet. Virkaeläinlääkärillä on oikeus suorittaa tarkastus myös kotirauhan piirissä olevassa kohteessa silloin kun epäily eläinsuojelulain rikkomisesta on voimakas ja tarkastus on ehdottoman välttämätön tilanteen selvittämiseksi. Tarkastuksille voidaan tarvittaessa pyytää virka-apua poliisilta.

Ympäristöpalvelut Helmessä on valvontatehtäviin keskittynyt eläinlääkäri. Lisäksi kaikkien praktiikkaa tekevien kunnaneläinlääkäreiden velvollisuuksiin kuuluu tarvittaessa eläinsuojelutehtävien hoitaminen. Koska kiireelliset epäilyyn perustuvat eläinsuojelutehtävät priorisoidaan muiden valvontatehtävien edelle, voidaan yksikössä katsoa olevan riittävästi resursseja epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten hoitamiseksi.

Toimintatavat ja jatkotoimenpiteet eläinsuojelutarkastuksilla on esitetty kohdassa 10.

10.2. Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Eläinsuojelulakiin perustuvia tarkastuksia voidaan suorittaa myös ilman epäilyä eläinsuojelulain rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitettua luvan hakemista tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinlaitokset, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat ja lihan, munien tai siitoseläinten

tuotantotarhat sekä paikat, joissa harjoitetaan eläinten lopetustoimintaa.

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella on aluehallintovirastolta saatujen listausten sekä saapuneiden ilmoitusten perusteella yksi (1) eläinkauppa, kaksi (2) kenneliä, kaksi (2) eläinhoitolaa, kaksi (2) riistanhoidollista fasaanitarhaa sekä yksi (1) villisikatarha ja 16 hevostallia, joiden toiminta on ilmoituksenvaraista. Kohteita on yhteensä 24 kappaletta.

Aluehallintovirastosta tulee ilmoitus uusista ammattimaisista toimijoista suoraan valvontaeläinlääkärille. Ilmoituksen mukana tulee määräys suorittaa kohteeseen ensimmäinen eläinsuojelutarkastus, mikäli kohteessa ei ole aiemmin käyty.

Tavoitteena on tarkastaa ilmoituksenvaraisten kohteiden toiminta vuosittain. Hevostallien kohdalla otetaan vuodesta 2015 eteenpäin käyttöön aluehallintoviraston laatima malli ilmoituksenvaraisen tallin valvontatiheyden arvioinnista. Riskinarvioinnin perusteella tarkastuksia tehdään tallikohteisiin 1-3 vuoden välein. Riskinarvioinnin käyttöönotto edellyttää, että kaikki ilmoituksenvaraiset tallikohteet saadaan valvottua kertaalleen läpi vuoden 2015 aikana. Tarkastussuunnitelma tallien osalta tehdään kun kaikki kohteet on tarkastettu kerran ja riskinarviointi tehty.

Ilmoituksenvaraiset kohteet on tarkoitettu pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärin tarkastettaviksi. Yhden virkaeläinlääkärin resurssit eivät ole olleet riittävät kaikkien ilmoituksenvaraisten kohteiden läpikäymiseen, sillä valvontaeläinlääkärin tehtäväkenttä on erittäin laaja. Ilmoituksenvaraisen toiminnan tarkastamiseen tarvittaisiin Ympäristöpalvelut Helmessä lisäresursseja.

Valvontaeläinlääkäri huolehtii ilmoituksenvaraisten kohteiden dokumentoinnin, kuten kohdassa 10 on esitetty eläinten hyvinvoinnin valvonnan kuvauksen yhteydessä. Kaikki tehdyt tarkastukset kirjataan myös Digia- tarkastajaohjelmaan.

10.3. Eläinsuojeluvalvojat

Toimialueella ei ole aluehallintoviraston valtuuttamia eläinsuojeluvalvojia, jotka voisivat osallistua eläinsuojelutarkastuksiin viranomaisen apuna. Vapaaehtoisina toimivilla Suomen Eläinsuojeluyhdistyksen valvojilla ei ole oikeutta suorittaa tarkastuksia eivätkä he saa olla läsnä viranomaisen tarkastuksella.

10.4. Eläinkuljetukset

Ympäristöpalvelut Helmen eläinlääkärit voivat pyynnöstä tai läänineläinlääkärin määräyksestä avustaa aluehallintoviraston läänineläinlääkäreitä tai poliisia eläinkuljetusten valvonnassa. Ensisijaisesti apuna toimii valvontaeläinlääkäri.

10.5. Teurastamot ja pienteurastamot

Ympäristöpalvelut Helmen alueella ei sijaitse teurastamoja tai pienteurastamoja.

11 Täydentävien ehtojen valvonta

Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja EU:n osittain rahoittamien ympäristötuen, luonnonhaittakorvauksen ja eläinten hyvinvointituen maksamisen edellytyksenä.

Valvontaa tehdään otantatiloilla. Valvojina toimivat aluehallintoviraston läänineläinlääkärit sekä ELY- keskuksen tarkastajat. Valvontaa voidaan suorittaa myös ns. hallinnollisina laajennuksina. Tukivalvonnan perusteena voidaan käyttää mm. seuraavia valvontoja:

- eläinsuojelutarkastukset
- maitohygieniatarkastukset
- salmonellavalvonta
- munantuotantotilojen hygieniavalvonta
- vierasainevalvontaohjelman mukainen valvonta
- kasvinsuojeluaineiden jäämävalvontaohjelman mukainen valvonta
- lääkekirjanpidon valvonta

Kunnan viranomaisten on tehtävä suorittamiensa perustarkastusten pöytäkirjat riittävän tarkasti, jotta hallinnollisia laajennuksia täydentäviin ehtoihin voidaan tehdä. Pöytäkirjat on myös toimitettava nopeasti eteenpäin aluehallintovirastoon.

Suurimman osan täydentävien ehtojen indikaattoreita sisältävistä tarkastuksista suorittaa valvontaeläinlääkäri. Jokainen virkaeläinlääkäri huolehtii Ympäristöpalvelut Helmessä itse pöytäkirjojen lähettämisestä heti tarkastuksen jälkeen Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon mahdollista tukivalvonnan hallinnollista laajentamista varten.

12 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Euroopan Parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EU) N:o 142/2011 edellyttävät, että sivutuotteita käytävillä, käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla ja toimijoilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Valvontaviranomaiset on määrätty MMM:n asetuksessa N:o 1193/2011 ja 1192/2011. Aluehallintovirastot ja kunnaneläinlääkärit valvovat hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita Eviran vuosittaisen valvontaohjeen mukaisesti.

Kunnaneläinlääkäri hyväksyy polttolaitokset, rinnakkaispolttolaitokset ja johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu hävittämään polttamalla tai hyväksytylle kaatopaikalle toimittamalla. Kunnaneläinlääkäriin tehtäviin kuuluu myös rekisteröidä osa teknisistä laitoksista ja johdettujen tuotteiden varastointilaitoksista silloin, kun tuotteet on tarkoitettu tekniseen käyttöön. Lisäksi rekisteröidään toimijat, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin. Hyväksyntä- ja rekisteröintipäätökset ilmoitetaan Eviraan.

Aluehallintovirasto ja kunnaneläinlääkäri valvovat hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita ja myös osin Eviran hyväksymiä ja rekisteröimiä laitoksia ja toimijoita Eviran vuosittaisen valvontaohjeen mukaisesti.

12.1. Sivutuotealan laitosten hyväksyntä ja valvonta

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella ei ole edellä mainittuja polttolaitoksia eikä varastointilaitoksia.

12.2. Sivutuotteiden hautaaminen

Toimialue kuuluu keräilyalueeseen, jolta Honkajoki Oy kerää kokonaisten märehitijöiden raadot sekä kotiteurastuksen sivutuotteet. Kotiteurastuksen sivutuotteilla tarkoitetaan alkuperätilalla omaan elintarvikekäyttöön teurastetuista eläimistä saatuja ruhonosia ja elimiä, joita ei käytetä ihmisten tai tilan omien lemmikkien ruoaksi.

Alkuperätilan toimijan on pidettävä kirjaa kotiteurastuksen sivutuotteista, niiden määrästä sekä luokasta ja hävitystavasta. Kuolleena syntyneet märehitijät eli vasikat, karitsat ja kilit eivät edelleenkään kuulu keräilyn piiriin vaan niiden hautaaminen toimijan omalle maalle on sallittua. Toimijan on pidettävä kirjaa myös hautaamistaan kuolleena syntyneistä märehitijöistä. Hautaamiseen ei tarvitse kysyä erillistä lupaa kunnaneläinlääkäriltä.

Alueella saadaan ilman erillistä lupaa haudata hevosia, sikoja ja turkiseläimiä, jotka eivät kuulu keräilyn piiriin.

Toimijoiden sivutuotteiden asianmukaista käsittelyä sekä mahdollisia hautauksia valvotaan tarvittaessa. Valvontaa voidaan suorittaa esimerkiksi hygienia tarkastusten yhteydessä. Valvonnan suorittaa tarvittaessa valvontaeläinlääkäri.

12.3. Käsittelemättömiä sivutuotteita käyttävät toimijat

Aloitettaessa käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö MMM:n asetuksen 1193/2011 mukaisesti luonnonvaraisten eläinten ruokintaan eli haaskatoimintaan, on toimijan tehtävä aloitusilmoitus sen alueen kunnaneläinlääkärille, jonka alueella sivutuotteita tullaan käyttämään. Haaskapaikan tiedot viedään haaskarekisteriin eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain 238/2010 mukaisesti.

Praktiikkaa tekevän kunnaneläinlääkärin vastaanottaessa ilmoituksen käsittelemättömien sivutuotteiden käytöstä välittää hän ilmoituksen edelleen valvontaeläinlääkärille. Valvontaeläinlääkäri tarkastaa ilmoitukset ja tallentaa tiedot mahdollisuuksien mukaan eläintenpitäjärekisterin haaskapaikkaosioon tai toimittaa ne suoraan aluehallintovirastoon. Mikäli käytetyssä sivutuotteessa on tautiriski tai lääkettä, tulee valvontaeläinlääkärin tarvittaessa kieltää niiden käyttö.

Käsittelemättömien sivutuotteiden käyttöä valvotaan tarvittaessa. Valvonnasta ja raportoinnista vastaa valvontaeläinlääkäri.

13 Eläinlääkäripalveluiden järjestäminen

Kuntien järjestämien eläinlääkäripalveluiden on oltava eläinlääketieteellisesti asianmukaisia. Kuntien on seurattava palvelujen saatavuutta, riittävyyttä ja laatua.

13.1. Peruseläinlääkäripalvelu

Kunnan on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaidensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka sen alueella. Muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten tämä palvelu on järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla yhteistoiminta-alueella.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan hyötyeläimiä ovat alkutuotannossa ja muussa elinkeinotoiminnassa sekä ihmisille tarpeellisissa työsuorituksissa käytettävät eläimet (Eläinlääkintähuoltolaki 3 §). Eläinlääkintähuoltolain perusteluissa on hyötyeläimiksi luokiteltu matkailuelinkeinon liittyvät rekikoirat, ratsastuskouluissa pidettävät hevoset, viranomaistoiminnassa käytettävät eläimet, opaskoira sekä sellaiset alkutuotannon elinkeinotoimintaan liittyvät eläimet, jotka ovat ammattimaisen toiminnan takaamiseksi pääsääntöisesti korvattavissa toisella samanarvoisella eläimellä.

Eläinlääkintähuoltolaki rajaa asiakspiirin ulkopuolelle kiireettömän hoidon osalta esim. vapaa-ajanasuntojen omistajat, joiden virallinen kotikunta on muulla. Laki ei estä tarjoamista palveluja myös muille kuin oman kunnan asukkaille, jos resursseja on riittävästi eikä ulkopuolisille annettu palvelu heikennä oman kunnan asukkaiden palvelujen saatavuutta.

Ympäristöpalvelut Helmen eläinlääkintähuollossa tarjotaan peruseläinlääkäripalvelut sekä tuotantoeläimille, hevosille että lemmikkieläimille. Palveluja tarjotaan sekä virka- että päivystysaikana.

13.2. Sisältö

Peruseläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan eläinlääkäripalvelua, joka annetaan eläinlääketieteelliseen yleistutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottotiloissa tai eläinsuojissa. Peruseläinlääkäripalveluja tarjotaan kaikille kotieläimille, kuten yllä on jo kerrottu.

13.2.1. Puhelinneuvonta

Kunnan on järjestettävä eläinten omistajille mahdollisuus saada kotieläinten terveyteen ja sairauksiin sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyvää eläinlääkärin antamaa neuvontaa virka-aikana myös puhelimitse. Puhelinneuvonta voi olla maksullista.

Ympäristöpalvelut Helmessä praktiikkaa tekevillä kunnaneläinlääkäreillä on toimipisteissä arkaamuisin puhelinaika, jolloin asiakkaat voivat varata aikoja toimenpiteisiin sekä saavat neuvontaa ei-kiireellisissä asioissa. Puhelinneuvonta on asiakkaalle maksutonta. Puhelinajan jälkeen praktikkoeläinlääkärit ovat tavoitettavissa kiireellistä neuvontaa tai hoitotoimenpiteitä vaativissa asioissa matkapuhelimesta virka-aikana.

Valvontaeläinlääkäri on virka-aikana myös tavoitettavissa maksuttomasta matkapuhelinnumerosta mahdollisten eläinten hyvinvointiongelmia tai eläintautiepäilyjä koskevien ilmoitusten vastaanottamista varten. Valvontaeläinlääkäri antaa myös neuvontaa ja opastusta omalta erikoistumisalaltaan. Valvontaeläinlääkäriin poissa ollessa puhelinneuvonta ja ilmoitusten vastaanottaminen ohjataan vastaajapalvelulla praktikkoeläinlääkäreille.

13.2.2. Sairaanhoito

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvaa sairaanhoitoa on kliinisesti sairaiden eläinten perustutkimus, hoitotarpeen arviointi ja hoito tai lähettäminen tarvittaessa jatkohoitoon. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvat kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa, hoitotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä.

Ympäristöpalvelut Helmessä tarjotaan sairaanhoitoa, jota pystytään suorittamaan peruseläinlääkärikoulutuksella.

Hyötyeläimet hoidetaan pääsääntöisesti niiden pitopaikoissa, joissa voidaan suorittaa myös tarvittavat leikkaukset kuten juoksutusmahaleikkaukset tai keisarinleikkaukset. Lemmikkieläimiä hoidetaan kaikissa vastaanottopisteissä sopimuksen mukaan.

Jatkohoitoon yksityisille eläinlääkäriasemille voidaan lähettää potilaat, jotka tarvitsevat erikoiseläinlääkäritasosta hoitoa.

13.2.3. Terveystenhoito

Peruseläinlääkäripalvelua tulisi suunnata ennen kaikkea ennaltaehkäisevään toimintaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpidossa.

Ympäristöpalvelut Helmessä ennaltaehkäisevää terveydenhoitoa ovat ainakin rokotukset, pieneläinten kastratiot ja sterilisaatiot sekä tuotantoeläinten terveydenhuoltoon ja lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja hoidot. Lisäksi asiakkaille tarjotaan neuvontaa, jolla pyritään edistämään eläinten hyvinvointia.

13.2.4. Eläinten lopetus

Kotieläinten ja eläinlääkäriin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopetus eläinsuojelullisista syistä sekä kotieläinten lopetus sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä kuuluu peruseläinlääkäripalveluun. Kotieläinten kohdalla kustannuksista vastaa omistaja.

Eläinlääkäriin vastaanotolle tuodut luonnonvaraiset eläimet voidaan tarvittaessa lopettaa eläinsuojelullisista syistä eläinlääkäriin tekemän arvion mukaan. Luonnonvaraisten eläinten lopetuskustannuksista vastaa valtio ja kunta voi laskuttaa aluehallintovirastoa syntyneiden kulujen mukaan.

13.2.5. Todistukset

Eläinlääkintähuollon peruspalveluihin kuuluu todistusten kirjoittaminen kliinisen tutkimuksen perusteella. Todistuksia voidaan kirjoittaa vakuutusyhtiötä, kilpailusta poisjääntiä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten. Todistuksia voivat kirjoittaa kaikki

praktikkoeläinlääkärit.

13.3. Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantarjestelmä. Tällä hetkellä toimivia terveydenhuolto-ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

Tuotantoeläinten terveydenhuolto ylläpitää ja edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä lisää osaltaan elintarviketurvallisuutta. Toimivan terveydenhuoltojärjestelmän avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä ja seurata tarttuvien tautien sekä tuotantosairauksien esiintymistä tiloilla. Terveydenhuollon piirissä tehtävä elinkeinon ja viranomaisten yhteistyö täydentää viranomaistoimenpiteitä eläintautien torjunnassa. Lähtökohtana pidetään, että terveydenhuollon piiriin kuuluvilla tiloilla eläimet voivat hyvin, lääkkeiden käyttö on hallittua eikä lääkkeitä käytetä korjaamaan olosuhdeongelmia.

Ympäristöpalvelut Helmen alueella nautatiloista noin 60 %:lla tiloista on terveydenhuoltosopimus. Sikatiloista kuuluvat kaikki eli 100 % terveydenhuollon piiriin. Praktiikkaa tekevistä kunnaneläinlääkäreistä kaikki suorittavat terveydenhuoltokäyntejä. Riittävän terveydenhuoltopalvelun tarjoamista vaikeuttaa alueen kiireellinen praktiikkatyö.

13.4. Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintäänkin ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet.

Kiireellinen eläinlääkäriapu on eläinlääkintähuoltolain 13 § mukaan päivystysalueella järjestettävä siten, että kotieläimiä, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkärin vastaanotolle, ja kotieläimiä, jolle annettava eläinlääkäriapu edellyttää eläinlääkärin käyntiä eläintenpitopaikassa, hoitaa pääasiassa eri henkilökunta. Tästä vaatimuksesta voidaan poiketa päivystysalueella, jonka eläintiheys on pieni tai joissa pienikokoisten eläinten osuus kaikista päivystysalueella pidettävistä kotieläimistä on pieni.

Kiireellinen eläinlääkäriapu on Ympäristöpalvelut Helmessä järjestetty kahdella päivystysalueella: Oulainen-Vihanti-Haapavesi ja Siikalatva-Pyhäntä-Vaala-Utajärvi. Päivystysalueilla päivystää kerrallaan yksi eläinlääkäri. Päivystysjärjestelmä on toiminut asianmukaisesti.

13.4.1. Suureläinpäivystys

Suureläinpäivystys on järjestetty yllä mainitulla tavalla kahdella eri päivystysalueella.

13.4.2. Pieneläinpäivystys

Kiireelliset pieneläinasiakkaat hoidetaan yllä mainitun päivystyksen yhteydessä kahdella eri

päivystysalueella. Koska pieneläinten määrä suhteessa alueen hyötyeläimiin on pieni, ei Ympäristöpalvelut Helmessä ole nähty tarpeellisena eriyttää pieneläinpäivystystä. Päivystysaikana hoidetaan pääasiassa suurelajiin kuuluvia hyötyeläimiä ja jonkin verran hevosia.

13.4.3. Keskitetty yhteydenottopalvelu

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnassa on järjestettävä päivystysalueelle keskitetty palvelu yhteydenottoja varten.

Ympäristöpalvelut Helmellä ei ole käytössä keskitettyä yhteydenottopalvelua. Keskitetyille yhteydenottopalvelulle ei ole nähty tarvetta yhden toiminta-alueen sisällä. Päivystysaikana puhelut ohjautuvat suoraan tai nauhoitteen kautta päivystävän eläinlääkärin matkapuhelimeen, joka tekee arvion hoidon kiireellisyydestä ja antaa tarvittaessa neuvontaa.

13.4.4. Virkatehtävät virka-ajan ulkopuolella

Virkatehtäviä hoitavat virka-ajan ulkopuolella praktiikkaa tekevät kunnaneläinlääkärit, jotka kaikki ovat virkasuhteessa. Virka-ajan ulkopuolella hoidetaan vain kiireelliset eläinsuojelu- tai eläintautitehtävät.

Valtakunnallinen läänineläinlääkäripäivystys toimii koko Suomessa helposti leviävien eläintautien varalta. Kulloinkin päivystävä läänineläinlääkärin yhteystiedot saa Eviran puhelinvastaajasta numerosta 029 530 4340. Ympäristöpalvelut Helmen toimialue kuuluu päivystysalueeseen numero 1.

13.5. Saatavuus- ja laatutavoitteet

13.5.1. Ajanvaraus

Eläimen omistajan tai haltijan on halutessaan pystyttävä varaamaan aika eläinlääkärin käynnille eläintenpitopaikkaan tai pieneläimen viemiseksi vastaanotolle.

Ympäristöpalvelut Helmessä ajanvaraus eläinlääkäreille tapahtuu aamuvastaanoton yhteydessä toimipisteittäin kello 8-9.30 tai 8-10. Jokaisen toimipisteen praktikkoeläinlääkärit jakavat keskenään päivän työt. Kiireapua annetaan aina tarvittaessa myös aamuvastaanoton yhteydessä. Työnjakoa helpottaa se, että useimmiten joka toimipisteessä työskentelee kaksi eläinlääkärinä yhtä aikaa.

13.5.2. Saatavuus

Peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkärinavun tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen. Jos avun tarve ei ole kiireellinen, tulisi sairaskäynti- tai vastaanottoaika järjestyä viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja

massakäyntityöt sekä terveille eläimille suoritettavat leikkaukset on lomakauden ulkopuolella voitava varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta.

Kiireellisen eläinlääkäriavun resurssit tulisi mitoittaa siten, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 prosentissa tapauksista. Ympäristöpalvelut Helmessä yllä mainitut tavoitteet täyttyvät.

13.5.3. Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely

Ympäristöpalvelut Helmessä eläinlääkäreiden vastaanottopisteissä on palautelaatikot. Vuosittain palautteita on tullut 2-5 kpl. Palaute on pääosin myönteistä. Kielteinen palaute on koskenut odotusaikojaa aamuvastaanotolla. Aamuvastaanotot toimivatkin nykyään joka toimipisteessä ajanvarausperiaatteella, joka helpottaa asiakkaiden tuloaikojen rytmittämistä ja vähentää odotusaikojaa.

Eläinlääkäreiden toimista tulevat valitukset käsitellään kyseisen eläinlääkärin ja ympäristöpalvelupäällikön kesken. Hoitovirhevalituksiin hankitaan tarvittaessa eläinlääkintävahinkojen arviointilautakunnan lausunto. Ympäristöpalvelupäällikkö huolehtii lausunnon pyytämisen arviointilautakunnalta. Lopullisen päätöksen mahdollisesta korvauspyynnöstä hoitovirheasiassa tekee ympäristöterveyslautakunta.

13.5.4. Toimitilat

Eläinlääkäreiden toimipisteiden vastaanottotilat sijaitsevat Haapavedellä, Oulaisissa ja Siikalatvalla Kestilässä. Kaikki toimitilat on saneerattu, laajennettu ja uudistettu vuonna 2011. Kaikissa tiloissa on toimenpidehuone perustoimenpiteille ja tutkimukselle sekä erillinen kirurginen toimenpidehuone pieneläinleikkauksille. Lisäksi tiloissa on lääkevarastot sekä huoneenlämmössä säilytettävälle lääkkeille että jääkaapit kylmässä säilytettävälle ja lukittava erillinen huumaavien lääkeaineiden säilytykseen tarkoitettu kaappi. Sosiaalitulat, taukotila, välinehuoltotilat ja erillinen odotustila asiakkaille on myös järjestetty.

Toimitilat siivotaan säännöllisesti. Jätehuolto ja ongelmajätehuolto(Ekokem) on järjestetty.

Kestilän ja Haapaveden toimitiloissa on hälytysuojaus murtojen varalta.

Toimialueella ei ole käytettävissä hevosia varten pakkopilttuuta eikä tiloja hevosen kaatamista varten. Hevoset voidaan suurempia toimenpiteitä varten ohjata yksityisille hevosklinikoille, jollainen sijaitsee mm. Oulussa.

13.5.5. Välineresurssit

Valtakunnallinen eläinlääkintähuollon ohjelma luettelee suurelän- ja pieneläinpraktiikkaan kuuluvat perusvälineet, jotka kunnalla tulisi olla tarjolla. Ympäristöpalvelut Helmessä on valmisteltu vastaanottojen kalusteluetteloa vuonna 2014. Luettelot eivät ole toistaiseksi täydelliset. Kaikissa vastaanottopisteissä on kuitenkin käytössä ainakin ultraäänilaitteet sekä pien- että suurelaimille.

Pieneläimiä varten on vastaanotoilla eläinvaaka sekä säädettävät toimenpide- ja leikkauspöydät. Kuolleita ja lopetettuja eläimiä varten on käytössä pakastimet.

Peruslaboratoriovälineet ovat käytössä. Uusia välineitä varustetasojen parantamiseksi, mm. hapenantolaitteet, ollaan hankkimassa alkuvuodesta 2015.

Jokaisella eläinlääkärillä on lisäksi henkilökohtaisia välineitä ja lääkevarastot.

Eläintautien ja zoonoosien varalta on varusteita saatavissa valvonnan puolelta.

13.5.6. Ostopalvelut

Eläinlääkäripalveluissa ei ole käytetty ostopalveluita.

13.5.7. Perustason ylittävät palvelut

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella ei ole saatavissa perustason ylittävää palvelua.

Erikoiseläinlääkäripalvelut

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella ei ole saatavissa erikoiseläinlääkäripalvelua.

Erikoiseläinlääkäripalvelua on lähimmillään saatavissa Oulusta.

Laboratoriopalvelut

Eläinlääkärit käyttävät utaretulehdustutkimuksissa pääasiassa Haapaveden Ympäristölaboratorion palveluita. Utaretulehdustutkimusten vastaukset tulevat eläinlääkäreille sähköpostitse.

Ympäristölaboratorio tutkii myös ulostenäytteitä salmonellan varalta.

Muita eläintautinäytteitä lähetetään tarvittaessa esim. Eviran toimipisteisiin tutkittavaksi.

Oulun Evirassa on mahdollisuus tutkia joidenkin eläinlajien osalta myös kokonaisia raatoja.

Remissiomahdollisuudet

Pieneläinasiakkaita voidaan lähettää jatkohoitoon Ouluun, jossa toimii useampia yksityisiä eläinklinikoita. Oulussa on myös yksityinen hevossairaala.

14 Seuranta, arviointi ja raportointi

14.1. Kunnan suunnitelmat

Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelman toteutumista tarkastellaan ja arvioidaan vuosittain päivityksien yhteydessä. Päivitetty valvontasuunnitelma toimitetaan aluehallintovirastolle.

14.2. Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

Resurssien riittävyyden arvioimiseksi kunnan tulee ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä.

Ympäristöpalvelut Helmessä praktikkoeläinlääkärit toimittavat kuukausittain tilaston ympäristöpalvelupäällikölle, josta käy ilmi tehtyjen sairaskäyntien määrä eriteltynä virka-aikana sekä päivystysaikana tehtyihin käynteihin sekä erikseen pien- ja suureläinasiakkaita.

14.3. Arviointi ja ohjauskäynnit

Aluehallintovirasto suorittaa arviointi- ja ohjauskäyntejä. Ympäristöpalvelut Helmeen on suoritettu harjoituskäynti syksyllä 2013.

14.4. Muu raportointi

Elintarvikeketjun valvonnan tulokset raportoidaan vuosittain VASU- raportoinnilla helmikuun loppuun mennessä eikä eläinlääkintähuollon suunnitelmien arvioinnin yhteydessä kerätä numeerista tietoa valvonnoista. Aluehallintovirastot keräävät ja toimittavat vuosittain Eviralle VASU- raportoinnissa tarvittavat tiedot.

Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot ovat:

- eläinsuojelutarkastukset ja päätökset
- terveysvalvontaan liittyvät käynnit
- tautiepäilyt
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.
- vastustettavien eläintautien hallinnassa tehdyt toimenpiteet

Ympäristöpalvelut Helmessä kuukausiyhteenvedot aluehallintovirastoon huolehtii jokainen eläinlääkäri itse aluehallintoviraston antamien määräaikojen puitteissa.

Kuukausiyhteenvedosta käyvät ilmi tautiepäilyt, joita ei ole ollut tarvetta ilmoittaa välittömästi läänineläinlääkärille. Eläinsuojelutarkastuspöytäkirjat sekä hallintopäätökset samoin kuin terveysvalvontaan liittyvien käyntien asiapaperit toimittaa asiaa hoitanut virkaeläinlääkäri itse eteenpäin.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota laskutetaan erillisellä lomakkeella kaupungilta. Laskun hyväksyy ympäristöpalvelupäällikkö ja laskutuksen kokoaa erikseen sovittavina aikoina toimistos sihteeri. Valvontaeläinlääkäri huolehtii oman laskutuksensa aluehallintovirastoon.

Yksikön yhteiset raportit ja tilastot laatii ympäristöpalvelupäällikkö yhteistyössä eläinlääkäreiden kanssa.

15 Eläinlääkintähuoltoa koskeva lainsäädäntö

Eläinlääkintähuoltolaki 765/2009

Valtioneuvoston asetus eläinlääkintähuollosta 1031/2009

Elintarvikelaki 23/2006 muutoksineen

Eläintautilaki 441/2013

Maa- ja metsätalousministeriön asetus vastustettavista eläintaudeista ja niiden luokittelusta 843/2013

Valtioneuvoston asetus eläinten terveysvalvonnasta sekä eläintautien vastustamisesta eläinten keinollisessa lisäämisessä 838/2013

Maa- ja metsätalousministeriön asetus vapaaehtoisesta eläinten terveysvalvonnasta 1005/2013

Eläinsuojelulaki 247/1996 muutoksineen

Laki eläinten kuljetuksesta 1429/2006

Laki eläinten lääkitsemisestä 387/2014

Laki tilatukien täytäntöönpanosta 557/2005

Maa- ja metsätalousministeriön asetus eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden keräämisestä, kuljetuksesta ja hävittämisestä 1192/2011